
ივანე ჯავახიშვილი სახელობის თბილისი სახელმწიფო უნივერსიტეტი.
იურიდიული ფაკულტეტი

ნონა თოდუა

60

საიუბილეო კრებული

გამომცემლობა „მერიდიანი“
თბილისი 2021

რედაქტორისგან: კრებული ეძღვნება ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორ ნონა თოდუას 60 წლის იუბილეს. კრებულში წარმოდგენილია ქართული იურიდიული მეცნიერების სხვადასხვა თაობის წარმომადგენელთა მიერ შესრულებული სამეცნიერო ნაშრომები. აღნიშნული სტატიები ეძღვნება სამართლის აქტუალურ საკითხებს და მნიშვნელოვანია, როგორც თეორიული ასევე პრაქტიკული თვალსაზრისით. იგი დახმარებას გაუწევს სტუდენტებს, მეცნიერებს, პრაქტიკოსებსა და სხვა დაინტერესებულ პირებს.

რედაქტორი: მაია ივანიძე,

სამართლის დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის პროფესორი.

© გამომცემლობა „მერიდიანი“, 2021

© ავტორთა ჯგუფი

ISBN 978-9941-25-

სარჩევი

მისასალმებელი სიტყვა

ლადო ჭანტურია

ქალბატონ ნონას!..... 5

ნინო გვენეტაძე

ქალბატონ ნონას8

თამარ ზარანდია

დეკანის მილოცვა..... 11

მაია ივანიძე

პროფესორ ნონა თოდუას, ჩემს მასწავლებელსა და ძვირფას
კოლეგას 12

ქეთევან მჭედლიშვილი-ჰედრიხი

პროფესორ ნონა თოდუას, პიროვნებას, რომელიც სისხლის
სამართალს ზნეობას უნარჩუნებს..... 19

თამარ სადრაძე

ჩემს პროფესიულ დედას, ქალბატონ ნონა თოდუას.
გქონდეს პატივი, გერქვას ქალბატონი ნონას სტუდენტი, ეს
ბუნებითი, თავისთავადი და უპირობო უპირატესობაა 24

სამეცნიერო ნაშრომები

ლადო ჭანტურია

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სამოსამართლო
სამართლის მიხედვით 26

ირინა აქუბარდია

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის ადგილი საგამოძიებო
მოქმედებათა სისტემაში 47

მაია კოპალეიშვილი

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართალწარმოების
პრაქტიკა სისხლის სამართლის სფეროში (პასუხისმგებლობის
დამამძიმებელი ან დამდგენი კანონის უკუძალის აკრძალვის
კონსტიტუციური გარანტია) 69

მორის შალიკაშვილი

არასწულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი 2 წლისაა 82

თემურ ციციტიშვილი

წინარე ქმედება, როგორც გარანტის მოვალეობის წარმოქმნის და უმოქმედობის მიზეზობრიობის დამფუძნებელი გარემოება107

ედიშერ ფუტყარაძე

სასჯელის დანიშვნისა და აღსრულების ზოგიერთი აქტუალური საკითხი..... 159

თამარ სადრაძე

დედის თავისუფლების ფარგლები ფეტუსის სიცოცხლის უფლებაში და პასუხისმგებლობა აბორტის დროს171

იოსებ ვარძელაშვილი

სასჯელის დამამძიმებელი გარემოებების ზოგიერთი საკითხი (საკანონმდებლო და სასამართლო პრაქტიკის სრულყოფისათვის).199

გიორგი ამირანაშვილი

მხარეთა ნების ავტონომიის ფარგლები დისპოზიციურობისა და შეჯობრებითობის პრინციპების რეალიზაციისას211

ლაშა ფანჩულიძე

საქართველოს საბაჟო საზღვარზე საქონლის გადაადგილებასთან დაკავშირებული წესების დარღვევისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოებები225

ზურაბ გოგშელიძე

არაპირდაპირი განზრახვის თავსებადობის საკითხი სისხლის სამართლის ინსტიტუტებთან254

დავით წულაია

დანაშაული, როგორც ნორმალური, აუცილებელი და სასარგებლო მოვლენა268

ქრისტინე კვეკვეცია

საბანკო ანგარიშის მონიტორინგი, როგორც საგამოძიებო მოქმედება – კანონმდებლობა და პრაქტიკა290

გიორგი გამხიტაშვილი

არაპირდაპირი განზრახვით დანაშაულის მცდელობისა და კონკრეტული საფრთხის დელიქტების ურთიერთმიმართების საკითხი323

ირინა აქუბარდია

სამართლის დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის პროფესორი.

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის ადგილი საგამოძიებო მოქმედებათა სისტემაში

შესავალი

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი, როგორც საგამოძიებო მოქმედება მოქმედი საპროცესო კოდექსის ერთ-ერთ ნოვაციას წარმოადგენს. იგი გათვალისწინებულია მრავალი ქვეყნის კანონმდებლობაში, როგორც ეფექტური მექანიზმი ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლაში. განსაკუთრებული ინტერესი აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედების მიმართ გამოწვეულია იმით, რომ იგი უკავშირდება პირადი ცხოვრების უფლების შეზღუდვას, შესაბამისად, საკითხის აქტუალურობა განაპირობებს დაცულ სფეროში ჩარევის პროცესუალური გარანტიების საკმარისობის გამოკვლევის საჭიროებას.

კვლევის მიზანია საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის, როგორც საგამოძიებო მოქმედების საპროცესო-სამართლებრივი ბუნების ღრმა და სისტემური ანალიზი, მისი მიმართება პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებასთან, საგამოძიებო მოქმედებათა სისტემაში მისი ადგილის განსაზღვრა, საკანონმდებლო ხარვეზების გამოვლენა და შესაბამისი რეკომენდაციების შემუშავება კანონმდებლობის სრულყოფის და პრაქტიკის დახვეწის მიზნით.

1. საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის შემოღების წინაპირობები

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი, როგორც საგამოძიებო მოქმედება, საპროცესო კანონმდებლობაში შემოღებულ

იქნა 2011 წლის 28 ოქტომბრის ცვლილებით. აღნიშნულ ცვლილებას წინ უძღვოდა 2004 წელს საქართველოს პარლამენტის მიერ, „ფულის გათეთრების, დანაშაულებრივი საქმიანობის შედეგად მოპოვებული შემოსავლების მოძიების, ამოღების და კონფისკაციის შესახებ“ ევროპის საბჭოს 1990 წლის კონვენციის რატიფიცირება.¹ კონვენციამ ეროვნულ დონეზე მისაღებ ზომებად დასახა ისეთი საკანონმდებლო და სხვა აუცილებელი ღონისძიებები, რომლებიც უფლებამოსილებას მიანიჭებენ ეროვნულ სასამართლოებსა და სხვა კომპეტენტურ ორგანოებს მოითხოვონ საბანკო, ფინანსური ან კომერციული ჩანაწერების ხელმისაწვდომობა ან მათთვის ყადაღის დადება... საშუალებას მისცემენ მას გამოიყენოს სპეციალური საგამოძიებო მეთოდები, ხელს შეუწყობენ შემოსავლების იდენტიფიკაციას, მათ მოძიებას და შესაბამისი მტკიცებულებების შეგროვებას. ასეთი მეთოდები შეიძლება მოიცავდნენ მონიტორინგის ორდერებს, მეთვალყურეობას, ტელეკომუნიკაციური კავშირების კონტროლს, კომპიუტერული სისტემებისადმი ხელმისაწვდომობას და დადგენილებებს სპეციალური დოკუმენტების წარმოების შესახებ.² კონვენციის საფუძველზე სხვადასხვა ევროპულ ქვეყნებში დანაშაულად იქნა აღიარებული უკანონო შემოსავლების მიღება, მისი დამალვა და ამ საქმიანობისთვის ხელის შეწყობა.

შეიძლება ითქვას, რომ საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი, როგორც საგამოძიებო მოქმედება ფაქტობრივად გამომდინარეობს აღნიშნული კონვენციიდან და წარმოადგენს კონვენციის მოთხოვნების იმპლემენტაციის შედეგს ეროვნულ კანონმდებლობაში.

ამასთან ერთად, საქართველოს პარლამენტის მიერ 2013 წელს რატიფიცირებულ იქნა ევროპის საბჭოს 2005 წლის კონ-

¹ საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „ფულის გათეთრების, დანაშაულებრივი საქმიანობის შედეგად მოპოვებული შემოსავლების მოძიების, ამოღების და კონფისკაციის შესახებ“ კონვენციასთან შეერთების თაობაზე, 2004 წლის 17 თებერვალი

² „ფულის გათეთრების, დანაშაულებრივი საქმიანობის შედეგად მოპოვებული შემოსავლების მოძიების, ამოღების და კონფისკაციის შესახებ“ კონვენცია, მუხლი 3, 4

ვენცია „დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების გათეთრების, მოძიების, ამოღების და კონფისკაციის და ტერორიზმის დაფინანსების შესახებ“,³ სადაც ხაზგასმულია საერთაშორისო მასშტაბით დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლაში თანამედროვე და ეფექტური მეთოდების გამოყენების აუცილებლობა. შესაბამისად, დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების და დანაშაულის ჩადენის საშუალებების ჩამორთმევა ერთ-ერთ ქმედით მეთოდად არის აღიარებული.

კონვენცია მონაწილე სახელმწიფოებისგან მოითხოვს სასამართლოს ან სხვა კომპეტენტური ორგანოს მიერ გაცემული ბრძანების საფუძველზე საბანკო, ფინანსური ან კომერციული ჩანაწერები გახდეს ხელმისაწვდომი ან ამოღებული, დაადგინოს არის თუ არა ფიზიკური პიროვნების მიერი სახის ერთი ან რამდენიმე ანგარიშის მფლობელი ან ბენეფიციარი მფლობელი, ნებისმიერ ბანკში, მოიპოვოს მითითებული საბანკო ანგარიშებისა და საბანკო ოპერაციების შესახებ მონაცემები, დადგინოს ვადის განმავლობაში ზედამხედველობა გაუწიოს საბანკო ოპერაციებს, რომლებიც ხორციელდება ერთი ან რამდენიმე ამოცნობილი ანგარიშების მეშვეობით და ა.შ.

ამავე დროს კონვენცია ყურადღებას ამახვილებს სამართლებრივი დაცვის საშუალებებზე და მიუთითებს, რომ დაინტერესებულ მონაწილეებს, რომელთა უფლებები შეილახა მიღებული ზომების შედეგად, უნდა ჰქონდეთ ეფექტური სამართლებრივი დაცვის საშუალებები მათი უფლებების შესანარჩუნებლად.⁴

საქართველოს კანონმდებლობის აღნიშნულ კონვენციასთან შესაბამისობის თვალსაზრისით უნდა აღინიშნოს, რომ ინფორმაცია იმის შესახებ ფიზიკურ პირს გააჩნია თუ არა ანგარიში/

³ საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების გათეთრების, მოძიების, ამოღებისა და კონფისკაციის და ტერორიზმის დაფინანსების შესახებ“ კონვენციასთან შეერთების თაობაზე, 2013 წლის 4 ოქტომბერი

⁴ დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების გათეთრების, მოძიების, ამოღებისა და კონფისკაციის და ტერორიზმის და ფინანსების შესახებ“ კონვენცია (16/05/2005), მუხლი 8

ანგარიშები ბანკში, ასევე ინფორმაცია უკვე განხორციელებულ საბანკო ოპერაციებთან დაკავშირებით კონკრეტულ ანგარიშზე, პროკურორს შეუძლია მოიპოვოს სსსკ 136-ემუხლის საფუძველზე დოკუმენტის ან ინფორმაციის გამოთხოვის გზით, რომელიც კომპიუტერულ მონაცემთან დაკავშირებულ საგამოძიებო მოქმედებას მიეკუთვნება. კონვენციაში ნახსენები საბანკო ოპერაციების მიმართ ზედამხედველობა კი, საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის მეშვეობით არის შესაძლებელი. შესაბამისად, საქართველოს კანონმდებლობაში 2005 წლის კონვენციის დებულებები ასახულია ორი სხვადასხვა საგამოძიებო მოქმედების, კერძოდ, დოკუმენტის ან ინფორმაციის გამოთხოვის და საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის სახით.

საერთაშორისო აქტების გარდა, ეროვნულ დონეზე უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისა და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის სამართლებრივი მექანიზმის შექმნის მიზნით 2003 წლის 6 ივნისს მიღებულ იქნა კანონი უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ. აღნიშნული კანონი არეგულირებს საქართველოში უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გამოვლენასთან და აღკვეთის ხელშეწყობასთან დაკავშირებულ ურთიერთობებს კანონით გათვალისწინებულ საამისოდ უფლებამოსილ ორგანოებსა და შესაბამის პირებს შორის, აგრეთვე ურთიერთობებს, ერთი მხრივ, საქართველოს და, მეორე მხრივ, სხვა სახელმწიფოთა უფლებამოსილ ორგანოებსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებს შორის.

საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, ფულის გათეთრების და ტერორიზმის დაფინანსების საკითხებზე ევროკავშირთან თანამშრომლობის ფარგლებში ნაკისრი ვალდებულების შესრულების მიზნით, კერძოდ, საქართველოში უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისა და ტერორიზმის დაფინანსების აღკვეთის ხელშეწყობისათვის 2014 წელს საქართველოს ეროვნულ ბანკთან შეიქმნა საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახური.

ფინანსური მონიტორინგის სამსახური მონიტორინგის განმახ-

ორციელებელი პირების მიერ გარიგების საექსპოზიციო დადგენის მიზნით აწვდის მათ ინფორმაციას (ჩამონათვალს, მითითებებს და ა.შ.) საექსპო გარიგებისა და მისი მონაწილე პირების შესახებ, საზედამხედველო ორგანოებს აწვდის ინფორმაციას შესაბამისი რეაგირებისათვის, მიმართავს სასამართლოს ქონების (საბანკო ანგარიშის) დაყადაღების ან გარიგების (ოპერაციის) შეჩერების მიზნით, თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ ქონება (გარიგების თანხა) შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ტერორიზმის დასაფინანსებლად (ასეთ შემთხვევაში მასალები დაუყოვნებლივ გადაეცემა საქართველოს გენერალური პროკურატურისა და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს შესაბამის სამსახურებს).⁵ მაგალითად, 2018 წელს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურმა გამოავლინადა „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად საქართველოს გენერალური პროკურატურის, შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის შესაბამის სტრუქტურულ ერთეულებს გადასცა 137 საქმე (მათ შორის, 14 ტერორიზმის შესაძლო დაფინანსების სავარაუდო შემთხვევებზე).⁶

საგულისხმოა, რომ ფინანსური მონიტორინგის სამსახურს გააჩნია უფლებამოსილება მიმართოს სასამართლოს საბანკო ანგარიშების დაყადაღების თხოვნით და მიანოდოს ინფორმაცია პროკურატურას. ასეთ შემთხვევაში, პროკურატურა ვალდებულია დაიწყოს გამოძიება.

ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის საქმიანობა ერთის მხრივ უზრუნველყოფს საბანკო ანგარიშებზე ზედამხედველობას, თუმცა, მეორე მხრივ, საბანკო ანგარიშების მონიტორინგისიდეენტური არ არის.

ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის საქმიანობის მიზანი უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისა და ტერორიზმის დაფი-

⁵ საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის დებულება (დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის #606 დადგენილებით, 30.10.2014), მუხლი 3

⁶ სსიპ ართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის 2018 წლის ანგარიში, გვ. 8

ნანსების დანაშაულებრივი ფაქტების გამოვლენა დათავიდან აც-ილებათ, ხოლო საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის, როგორც საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება არ არის შეზღუდული დანაშაულთა ვიწრო წრით, შესაბამისად, მისი ჩატარება დასაშვებია ნებისმიერი დანაშაულის საქმეზე. ამასთან, ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის საქმიანობა მოიცავს მონიტორინგისგანმახორციელებელიპირების მიერ გამოვლენილი ე.წ.საექვო გარიგებების მიმართ ზოგადი ხასიათის ზედამხედველობის განხორციელებას. ხოლო შესაბამისი ინფორმაციის ანალიზის შედეგად დასაბუთებული ვარაუდის გაჩენის შემთხვევაში, რომ გარიგება საექვოა და ხორციელდება უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ან ტერორიზმის დაფინანსების ან სხვა დანაშაულის ჩადენის მიზნით, დაუყოვნებლივ, ნებისმიერი ორგანოსაგან ან პირისაგან ნებართვის მიღების გარეშე, გადასცემს ამ ინფორმაციას (მათ შორის, კონფიდენციალურს) და თავის ხელთ არსებულ სათანადო მასალებს საქართველოს გენერალური პროკურატურისა და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს შესაბამის სამსახურებს.

სსსკ¹²⁴ მუხლი კი ადგენს საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის, როგორც საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების პროცედურას. აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება ჩატარდეს დასაბუთებული ვარაუდის მტკიცებითი სტანდარტის არსებობისას. განსხვავებით ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის მიერ განხორციელებული კონტროლისგან, მონიტორინგი არ გულისხმობს უკვე არსებული საბანკო გადარიცხვების შესწავლას. იგი ხორციელდება მიმდინარე რეჟიმში და ემსახურება მოსალოდნელი გადარიცხვების თაობაზე ინფორმაციის მიღებას. გარდა ამისა, მოცემული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება არ არის დამოკიდებული თანხის ოდენობაზე, რაცმნიშვნელოვანია ფინანსური მონიტორინგის დროს.⁷

⁷ შენ: მონიტორინგს დაქვემდებარებული გარიგებების სახეები განსაზღვრულია „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლით, რომლის თანახმად მონიტორინგს ექვემდებარება როგორც საექვო გარიგებები, აგრეთვე გარკვეული სახის გარიგებები 30 000 ლარს ზღვარს ზემოთ.

საზღვარგარეთის ქვეყნებში საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის და საბანკო ანგარიშების გაყინვის შესახებ ნორმებს შეიცავს ანტიტერორისტული, ფულის გათეთრების შესახებ აქტები ან საბანკო აქტები. საბანკო ანგარიშის კონტროლი ან მისი გაყინვა ხდება, თუ არსებობს დასაბუთებული ეჭვი ტერორისტული აქტის დაფინანსების ან ფულის გათეთრების შესახებ.

ასე, მაგალითად, აშშ-ისაქტით „საბანკო საიდუმლოების შესახებ“ საფინანსო ინსტიტუტებმა უნდა ითანამშრომლონ კომპეტენტურ სამთავრობო სააგენტოებთან ფულის გათეთრებასთან დაკავშირებულ გამოძიების ფარგლებში. საფინანსო ინსტიტუტები ინახავენ ყველა საბანკო დოკუმენტს საბანკო ოპერაციის შესახებ, რომელიც აღემატება \$10, 000 დღეში და აცნობებენ კომპეტენტურ ორგანოებს ყველა საეჭვო ქმედების შესახებ, რაც შეიძლება მიუთითებდეს ფულის გათეთრებაზე.⁸

გერმანიაში წარმოდგენილი იქნა მონაცემთა მოძიების თანამედროვე სისტემა, რაც აძლევს ფედერალურ საფინანსო საზედამხედველო ხელისუფლებას ელექტრონულ შესაძლებლობას/ნებართვას ნახოს ბანკებში არსებული ყველა მათთვის საინტერესო ანგარიში. ეს სისტემა აგრეთვე საბანკო ანგარიშის დაუყოვნებლივი გაყინვის საშუალებას იძლევა დასაბუთებული ეჭვის არსებობის შემთხვევაში. „ფულის გათეთრების“ აქტით ბანკებს, სხვა საფინანსო ინსტიტუტებს, აგრეთვე ისეთი პროფესიის ადამიანებს, როგორიცაა უძრავი ქონების აგენტი, ნოტარიუსი, საგადასახადო კონსულტანტი, ადვოკატი და ბუღალტერი, მოეთხოვებათ მიაწოდონ ინფორმაცია ფედერალური კრიმინალური პოლიციის საფინანსო დაზვერვის განყოფილებას საეჭვო ფინანსური ოპერაციის შესახებ.⁹

ჩეხეთის კანონმდებლობის თანახმად, თუ არსებობს დასაბ-

⁸ კანონპროექტისთვის: „საქართველოს ზოგიერთ საკანონმდებლო აქტში ცვლილების შეტანის შესახებ“ №07-3/490, ხელმისაწვდომია www.parliament.ge/uploads/other/30/30592.doc ბოლოს ნანახია 08.05.2019

⁹ კანონპროექტისთვის: „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ № 07-3/509 ხელმისაწვდომია www.parliament.ge/uploads/other/30/30610.doc, ბოლოს ნანახია 08.05.2019

უთებული ვარაუდი რომ საბანკო ანგარიშზე არსებული ფული გამოყენებულ იქნა/იქნება დანაშაულისთვის, მოსამართლე გაცემს ბრძანებას ანგარიშის გაყინვის შესახებ. ფინანსთა სამინისტროს საფინანსო-ანალიტიკური განყოფილება ატარებს გამოძიებას და აკეთებს კვალიფიციურ დასკვნას, საფუძვლიანია თუ არა ეჭვი, რომ ეს ფული დაკავშირებულია დანაშაულებრივ ქმედებებთან.¹⁰

2. საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი, როგორც საგამოძიებო მოქმედება

როგორც უკვე აღნიშნა, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსს 2011 წლის 28 ოქტომბრის ცვლილებით დაემატა 124¹ მუხლი-საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი.

თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირი დანაშაულებრივ ქმედებას ახორციელებს საბანკო ანგარიშის/ანგარიშების გამოყენებით, ან/და ჩამორთმევისადმი დაქვემდებარებული ქონების მოძიების/იდენტიფიცირების მიზნით, პროკურორი უფლებამოსილია, საქართველოს გენერალური პროკურორის ან მისი მოადგილის თანხმობით, გამოძიების ადგილის მიხედვით სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის შესახებ განჩინების გაცემის თაობაზე, რომლითაც ბანკი ვალდებულია ითანამშრომლოს გამოძიებასთან და მას მიმდინარე რეჟიმში მიაწოდოს ინფორმაცია ერთ ან რამდენიმე საბანკო ანგარიშზე განხორციელებული ოპერაციების შესახებ.¹¹

აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისათვის, ისევე როგორც ნებისმიერი საგამოძიებო მოქმედებისათვის აუცილებელია დასაბუთებული ვარაუდის სტანდარტის არსებობა. დასაბუთებული ვარაუდი კი არის ფაქტების ან ინფორმაციის ერთობლიობა, რომელიც მოცემული სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა ერთობლიობით და აკმაყოფილებდა ობიექტურ პირს,

¹⁰ იქვე

¹¹ სსსკ, მუხლი 124¹-ლი ნაწ.

რათა დაესკვნა პირის მიერ დანაშაულის შესაძლო ჩადენა.¹² ამასთან, დასახელებული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ორი წინაპირობიდან პირველ წინაპირობას წარმოადგენს ის, რომ პირი დანაშაულებრივ ქმედებას ახორციელებს საბანკო ანგარიშის/ანგარიშების გამოყენებით. ე.ი თუ დანაშაული არც პირდაპირ და არც ირიბად კავშირში არ არის საბანკო ანგარიშების გამოყენებასთან, დასახელებული საგამოძიებო მოქმედება არ უნდა ჩატარდეს. მეორე წინაპირობა კი გულისხმობს ჩამორთმევისადმი დაქვემდებარებული ქონების მოძიებას/იდენტიფიცირებას. ჩამორთმევის ექვემდებარება დანაშაულისსაგანიან/დაიარალი, დანაშაულის ჩასადენად გამიზნული ნივთი ან/და დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონება, მათ შორის ამ ქონებიდან მიღებული ნებისმიერი ფორმის შემოსავლები ან მათი ღირებულების ეკვივალენტური ქონება.¹³ ამ უკანასკნელ შემთხვევაში შესაძლებელია, პირს საბანკო ანგარიშების გამოყენებით არ ჰქონდეს დანაშაული ჩადენილი, მაგრამ უკვე ჩადენილი დანაშაულებრივი ქმედებით მოპოვებული თანხის შეტანას აპირებდეს საკუთარ ანგარიშზე. ყადაღა დაედება თუ არა აღნიშნულ ანგარიშს, პროკურატურამ შეიძლება გადაწყვიტოს ჩამორთმევისადმი დაქვემდებარებული ქონების კონკრეტულ ანგარიშზე შეტანის თაობაზე ინფორმაციის მიღების შემდგომ. საგულისხმოა, რომ თუ დანაშაულის საგანი არის უშუალოდ ფულის ნიშნები(მაგალითად, სამოხელეო დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში) მისი ჩამორთმევა არ ხდება სსკ 52-ე მუხლის შესაბამისად, არამედ განხორციელდება მისი საპროცესო კონფისკაცია სსსკ 81-ე მუხლით დადგენილი წესით.

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი შეიძლება განხორციელდეს იმ პირის ჩამორთმევისადმი დაქვემდებარებული ქონების მოძიების მიზნითაც, რომელიც მსჯავრდებულია რეკეტული ქონების, თანამდებობის პირის, ქურდული სამყაროს წევრის, ადამიანით მოვაჭრის, ნარკოტიკული საშუალების გავრცელების ხელშემწყობის, უკანონო შემოსვლის ლეგალიზაციისათვის ან

¹² სსსკ, მუხლი 3, მე-11 ნაწ.

¹³ იხ.სსკ მუხლი 52

ტერორიზმის დაფინანსებისთვის. ასეთ შემთხვევაში შესაძლებელია მონიტორინგს დაექვემდებაროს არა მხოლოდ დანაშაულთან პირდაპირ კავშირში მყოფი პირის, არამედ მასთან დაკავშირებული პირების ანგარიშების შემოწმება.

ამრიგად, ქონების ჩამორთმევა შეიძლება განხორციელდეს როგორც დამატებითი სასჯელის სახით(სსკ 52-ე მუხლის შესაბამისად), ასევე საპროცესო კონფისკაციის (სსსკ 81-ე მუხლის შესაბამისად) და ასევე რეკეტული ქონების სახელმწიფოსათვის გადაცემის გზით(საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით). ამ თვალსაზრისით საქართველოს კანონმდებლობა სრულ თანხვედრაშია საერთაშორისო სამართლებრივ აქტებთან და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალთან. ჩამორთმევას დაქვემდებარებული ქონების მოძიებას და უკანონოდ მიღებული ქონების ჩამორთმევას ითვალისწინებს **გაეროს 2005 წლის კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის კონვენცია¹⁴ და სხვა საერთაშორისო აქტები. სახელმწიფო ორგანოების მხრიდან საკუთრების უფლების ხელყოფა შეიძლება გამართლებული იყოს მხოლოდ მაშინ, თუ ასეთი ხელყოფა საზოგადოებრივ (საერთო) ინტერესს ემსახურება.¹⁵ უნდა არსებობდეს „სამართლიანი ბალანსი“ საერთო ინტერესსა და ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვას შორის.¹⁶**

საერთაშორისო სამართლებრივი აქტები და ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის განხორციელებას გამართლებულად მიიჩნევენ ორგანიზებული დანაშაულის, ტერორიზმის, კორუფციის, ფულის გათეთრების, ნარკოტიკებთან დაკავშირებული და სხვა მძიმე და განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულების შემთხვევაში. საქართველოს საპროცესო კანონმდებლობით კი დანაშაულთა კატეგორიის თუ შემადგენლობის გათვალისწინებით მსგავსი შეზღუდვა არ არის გათვალისწინებული.

¹⁴ საქართველოს მიერ რატიფიცირებულ იქნა და ძალაში შევიდა 2008 წლის 8 ნოემბერს

¹⁵ Gogitidze and Others v. Georgia, N 36862/05, Eჩმლ ,12.05.2015,პ.96

¹⁶ იქვე, პ.97

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის საფუძველზე იზღუდება საბანკო საიდუმლოების უფლება და ხდება ჩარევა დაცულ სფეროში, შესაბამისად, კანონი მოითხოვს სასამართლო განჩინების მიღებას. განჩინების მისაღებად დაწესებულია მაღალი სტანდარტი, კერძოდ, პროკურორის სჭირდება გენერალური პროკურორის ან მისი მოადგილის თანხმობა. აღნიშნული თანხმობის მიღების შემდეგ პროკურორი უფლებამოსილია გამოძიებისადგილის მიხედვით სასამართლოს მიმართოს შუამდგომლობით საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის შესახებ განჩინების გაცემის თაობაზე. აღნიშნულ შუამდგომლობაში პროკურორის მიერ კონკრეტულად უნდა იყოს გადმოცემული ჯერ მოთხოვნა და შემდეგ მოთხოვნის არგუმენტაცია და იგი უნდა ეხებოდეს მხოლოდ იმ გარემოებებს, რომლებსაც უშუალო კავშირი აქვს შუამდგომლობაში დასმულ საკითხებთან (საბანკო ანგარიშების გამოყენებით დანაშაულის ჩადენასთან). გარდა ამისა, როგორც სასამართლო პრაქტიკა გვიჩვენებს, გამოძიების მიერ უნდა იყოს იდენტიფიცირებული შესაბამისი საბანკო ანგარიში და აუცილებელია შუამდგომლობაში აღნიშნული იმ ანგარიშის/ანგარიშების ნომრების მითითება კონკრეტულად, რომლებზეც უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი. მაგალითად, 2014 წლის 4 ივნისს თბილისის საქალაქო სასამართლომ განიხილა პროკურორის (საქართველოს მთავარი პროკურორის მოადგილის თანხმობით) შუამდგომლობა საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის თაობაზე. გამოძიება მიმდინარეობდა სისხლის სამართლის კოდექსის 260-ემუხლის 1-ლი ნაწილით. სასამართლომ შუამდგომლობა ნაწილობრივ დააკმაყოფილა და მიუთითა – „სასამართლოში წარდგენილი მასალები არიძლევა დასაბუთებული ვარაუდის საფუძველს, რომ იგი საბანკო ოპერაციებს ახორციელებს ხსენებული ბანკების მეშვეობით. გამოძიების მიერ ჯერ უნდა სრულყოფილად დადგინდეს, რომელ საბანკო დაწესებულებაში აქვს მითითებულ პირს ანგარიში გახსნილი და ასეთის არსებობის შემთხვევაში უნდა მოხდეს ანგარიშებზე მონიტორინგის განხორციელება, საქმესთან მისი შემხებლობისა და მნიშვნელობის გათ-

ვალისწინებით .“¹⁷

სხვა საქმეში თბილისის საქალაქო სასამართლომ ასევე არ გასცა საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის განხორციელების ნებართვა, ვინაიდან პროკურატურის მიერ არ იყო წარმოდგენილი საქართველოში მოქმედი ყველა ლიცენზირებული ბანკიდან ინფორმაცია და დოკუმენტაცია მიმდინარე, საბარათე და სადეპოზიტო ანგარიშების შესახებ, წარმოდგენილი მასალებით არ დასტურდებოდა დაჰქონდა თუ არა ბრალდებულს ანგარიშები გახსნილი შესაბამის ბანკებში, არ არსებობდა დასაბუთებული ვარაუდი, რომ იგი საბანკო ოპერაციებს ახორციელებდა ხსენებული ბანკების მეშვეობით.¹⁸

საყურადღებოა, რომ კონკრეტული საბანკო ანგარიშის/ანგარიშების იდენტიფიცირების მიზნით აუცილებელია საბანკო დაწესებულებიდან ინფორმაციის გამოთხოვა სსსკ 136-ე მუხლის შესაბამისად, რაც დამატებით სირთულეებთან არის დაკავშირებული. მხედველობაში გვაქვს ის გარემოება, რომ სსსკ 136-ე მუხლზე ვრცელდება ფარული საგამოძიებო მოქმედებების დებულებები. შესაბამისად, პროკურორი ყველა დანაშაულზე ვერ მოითხოვს სასამართლოს განჩინების გამოტანას, თუ კონკრეტული ანგარიშის ნომრის შესახებ არ ექნება ინფორმაცია.

სასამართლოს განჩინება ავალდებულებს ბანკს ითანამშრომლოს გამოძიებასთან და მას მიმდინარე რეჟიმში მიაწოდოს ინფორმაცია ერთ ან რამდენიმე საბანკო ანგარიშზე განხორციელებული ოპერაციების შესახებ.

საგულისხმოა, რომ აღნიშნული ინფორმაცია სისხლისსამართლის საქმის მწარმოებელ ორგანოს უნდა ეცნობოს ოპერაციის შესრულებისთანავე. საბანკო ანგარიშიდან თანხის გადარიცხვისან/დაგატანის შემთხვევაში კი ოპერაციის შესრულებამდე.

¹⁷ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2014 წლის 4 ივნისის №11ა/4156 განჩინება.

¹⁸ იხ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის 2014 წლის 4 ივნისის №11ა/4155 განჩინება

2.1. ხარვეზები კანონმდებლობაში და მათი გადაჭრის გზები

ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ საბანკო ანგარიშების მონიტორინგმა შესაძლოა ნეგატიური გავლენა იქონიოს ქვეყნის ეკონომიკაზე, ბანკების ფუნქციონირებაზე და მოხდეს კაპიტალის უცხო ქვეყნების ბანკებში გადინება. საბანკო სისტემის მდგრადობა და საიმედოობა პირდაპირ არის დაკავშირებული კლიენტების, მენაბრეების უფლებების დაცვასთან. საბანკო საიდუმლოების დაუცველობა იწვევს ნდობის დაკარგვას და ფულად-საკრედიტო სისტემის დასუსტებას. დასაცავ და შეზღუდულ სამართლებრივ სიკეთეს შორის პროპორციულობა არ უნდა დაირღვეს.

საკანონმდებლო ხარვეზს წარმოადგენს ის, რომ საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის მარეგულირებელი ნორმა არ განსაზღვრავს პირთა წრეს, ვის მიმართაც შესაძლებელია განხორციელდეს საბანკო ანგარიშების კონტროლი. იქმნება საფრთხე დაკვირვების ქვეშ აღმოჩნდეს იმ პირთა ანგარიშები, რომლებსაც კავშირი არ აქვთ დანაშაულთან.

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი არ მიეკუთვნება ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებს, თუმცა უფრო მეტი შეზღუდვაა დაწესებული ამ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას, ვიდრე ფარული საგამოძიებო მოქმედებების რეგულაციებით არის განსაზღვრული. ამასთან, დაცულ სფეროში ჩარევის სამართლებრივი გარანტიები მეტად სუსტია. კერძოდ, საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის თაობაზე არ ეცნობება პირს, ვის მიმართაც განხორციელდა აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედება, მაშინროდესაც ფარული საგამოძიებო მოქმედების შესახებ შეტყობინების ვალდებულებას დეტალურად არეგულირებს საპროცესო კოდექსი.¹⁹

როდის უნდა ეცნობოს ბრალდებულს ამის შესახებ? ერთის მხრივ, თუ ბრალდებულისთვის ცნობილი გახდება, რომ მის საბანკო ანგარიშებს მეთვალყურეობენ, ცხადია, ის საეჭვო გადარიცხვებს, თუ სხვა სახის საბანკო ოპერაციებს არ განხორციელებს. შესაბამისად, აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედების გაგრძელება აზრს

¹⁹ იხ. სსსკ მუხლი 143⁹

დაკარგავს. მეორე მხრივ, თუ ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების შესახებ აუცილებელია შეტყობინება იმ პირისათვის, ვის მიმართაც ხორციელდება/განხორციელდა აღნიშნული მოქმედება სამართალწარმოების პროცესში ან სამართალწარმოების შემდეგ, რამდენად არის გამართლებული საერთოდ არ ეცნობოს პირს იმის შესახებ, რომ მის საბანკო ანგარიშებზე მიმდინარეობდა მონიტორინგი? სსსკ 124¹ მუხლი არ შეიცავს მითითებას, რომ თუნდაც გარკვეული დროის შემდეგ მოხდეს პირის ინფორმირება მისი საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის შესახებ. საგამოძიებო მოქმედების ასეთი საკანონმდებლო რეგულაცია, ცხადია, არღვევს მხარეთა თანასწორობის პრინციპს.

სსსკ 124¹ მუხლის მე-5 ნაწილში აღნიშნულია, რომ საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის შესახებ განჩინების გაცემის თაობაზე შუამდგომლობას სასამართლო განიხილავს კოდექსის 112-ე მუხლით დადგენილი წესით. ხოლო შუამდგომლობის განხილვის შედეგად მიღებული განჩინება როგორც წესი, საჩივრდება სსსკ 112-ე მუხლის მე-8 ნაწილის შესაბამისად სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიაში, თუმცა გაურკვეველია საჩივრდება თუ არა /ან ვის მიერ საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის ჩატარებაზე ნებართვის გაცემის თაობაზე სასამართლოს განჩინება, ვინაიდან თუ ცნობილი არ არის ასეთი განჩინების არსებობა, ლოგიკურია, რომ ვერ მოხდება მისი გასაჩივრება. მართალია, საპროცესო კოდექსი არ განსაზღვრავს საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის თაობაზე სასამართლოს განჩინების გასაჩივრების წესს, თუმცა როდესაც პროკურორი საბანკო დაწესებულებიდან დოკუმენტს გამოითხოვს, რომლის საფუძველზეც მოხდება პირის კონკრეტული ანგარიშების იდენტიფიცირება, მას უფლება აქვს გაასაჩივროს სასამართლოს განჩინება, რადგან როგორც უკვე აღინიშნა, სსსკ 136-ე მუხლზე ვრცელდება ფარული საგამოძიებო მოქმედებების დებულებები. ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებთან მიმართებით კი კანონი ფართოდ განსაზღვრავს გასაჩივრების პროცედურას.

გარდა ამისა, ფარული საგამოძიებო მოქმედებისაგან განსხვავებით, საპროცესო კოდექსი არ ადგენს საბანკო ანგარიშების მონი-

ტორინგის შედეგად მოპოვებული მონაცემების განადგურების წესს.

საპროცესო კანონმდებლობით კონკრეტულად განსაზღვრული არ არის საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის განხორციელების ვადა. აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედება ხორციელდება მიმდინარე რეჟიმში და შესაბამისად, ვადის ხანგრძლივობას აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა, ვინაიდან რაც უფრო დიდხანს ხდება დაკვირვება პირის საბანკო ანგარიშებზე, მით უფრო იზრდება უფლებაში ჩარევის ინტენსივობა. საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის გადატანა სსკ XVI¹ თავში, რომელიც არეგულირებს ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებს, ამ საკითხსაც მოაწესრიგებდა, რადგან კანონით განსაზღვრულია როგორც ფარული საგამოძიებო მოქმედების დაწყების, ასევე მისი ხანგრძლივობის ვადა.

2.1.1. არის თუ არა საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი საგამოძიებო მოქმედება კლასიკური გაგებით?

საგამოძიებო მოქმედება არის ისეთი საპროცესო მოქმედება, რომელიც მიმართულია მტკიცებულებათა მოპოვებისაკენ²⁰.

საგამოძიებო მოქმედებები შეიძლება ჩატარდეს მაშინ, როდესაც არსებობს მათი ჩატარების ფაქტიური და იურიდიული საფუძვლები... საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება და მისი პროცესუალური გაფორმება მკაცრად უნდა შეესაბამებოდეს საპროცესო კანონმდებლობას.²¹

„საგამოძიებო მოქმედებას აქვს კანონით გათვალისწინებული ფორმა და ფიქსაციის სავალდებულობა(შედეგების დაფიქსირება საგამოძიებო მოქმედების ოქმში)... საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი ტრადიციულ საგამოძიებო მოქმედებებში ვერ ჯდება.“²²

²⁰ იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2016 წლის 20 ოქტომბრის 1გ/1614-16წ განჩინება. ხელმისაწვდომია [<http://library.court.ge/judgements/98182016-10-24.pdf>] (ბოლოს ნანახია 10.12.2016)

²¹ საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი, კერძო ნაწილი,ავტორთა კოლექტივი,თბ., 2013,გვ.28-30

²² მეფარიშვილი გ., საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი, როგორც საგამოძიებო

საგამოძიებო მოქმედება შეიძლება ჩატარდეს ღია და ფარული მეთოდების გამოყენებით. საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის რეგულაცია საპროცესო კოდექსში მოცემულია იმ საგამოძიებო მოქმედებათა სისტემაში, რომლებიც ხორციელდება ღიად. კერძოდ, გამოკითხვა/დაკითხვა, ამოღება/ჩხრეკა, დათვალიერება, საგამოძიებო ექსპერიმენტი, პირის/ობიექტის ამოსაცნობად წარდგენა, გვამის ექსპუმაცია. ყველა დასახელებული საგამოძიებო მოქმედება ტარდება ღიად, პროცესის სხვადასხვა სუბიექტების მონაწილეობით, რომელთა კონკრეტული უფლებამოსილება და ფუნქციები განსაზღვრულია საპროცესო კანონით. საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი პირველ რიგში, აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედებებისათვის დამახასიათებელ ერთ-ერთ კრიტერიუმს-ღიად ჩატარების მოთხოვნას ვერ აკმაყოფილებს, ვინაიდან იგი თავისი არსით, ტარდება ფარულად. მას ატარებს ბრალდების მხარე და ამის თაობაზე ინფორმირებული არ არის დაცვის მხარე. აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი თუ ჩატარდება ღიად, მაშინ აღნიშნული მოქმედება აზრს დაკარგავს, ვინაიდან მონიტორინგს დაქვემდებარებული პირისთვის თუ ცნობილია, რომ მის ანგარიშებს გამოძიება თვალყურს ადევნებს, ის საეჭვო ტრანსაქციებს არ განახორციელებს და არც დანაშაულებრივი გზით მიღებულ ქონებას ასახავს თავის ანგარიშზე. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის დროს არ მოქმედებს საპროცესო კოდექსის 83-ე მუხლში დაშვებული გამონაკლისი დაცვის მხარისათვის ინფორმაციის გადაცემის უფლების შეზღუდვის შესახებ, ვინაიდან აღნიშნული შეზღუდვა ეხება მხოლოდ ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებების და ფარული საგამოძიებო მოქმედებების შედეგად მოპოვებულ მონაცემებს. არსებული რეგულაციით, აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია დაცვის მხარეს (სსსკ 83-ე მუხლით გათვალისწინებული ინფორმაციის ურთიერთგაცვლის ზოგადი წესიდან გამომ-

მოქმედება, საიუბილეო კრებული – რომან შენგელია 70, “სამართლის პრობლემები“, თბ., 2012, გვ. 527

დინარე, მოთხოვნის შემთხვევაში) უნდა გადაეცეს გამოძიების ეტაპზეან წინასასამართლო სხდომამდე არაუგვიანეს 5 დღით ადრე. თუმცა საბანკო ანგარიშებზე დაკვირვების თაობაზე ინფორმაციის გადაცემა ამ ღონისძიების შემდგომ გაგრძელებას აზრს დაუკარგავს.

მეორე, კლასიკური გაგებით, საგამოძიებო მოქმედებას ატარებს გამოძიებელი, ან/და პროკურორი და იგი მიმართულია წარსულში მომხდარი ფაქტის გამოვლენისკენ/აღდგენისკენ. საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას ან მისი დასრულების შემდეგ გამოძიებელი ადგენს ოქმს, სადაც აღნიშნავს თუ როგორ მიმდინარეობდა ეს მოქმედება, ვინ მონაწილეობდა, რა ქმედებები განხორციელდა (მათ შორის აღწერს როგორც საკუთრივ მისი, ასევე საგამოძიებო მოქმედების მონაწილეთა ქმედებებს, მათ განცხადებებს, შენიშვნებს) და რა შედეგები დადგა-რა ახალი ინფორმაცია/საგანი/დოკუმენტი/ნივთიერება/ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი იქნა მოპოვებული, ამოღებული და ა.შ. ოქმს, მონაწილე პირებთან ერთად, ხელმოწერით ადასტურებს პირი, ვისაც ეხება საგამოძიებო მოქმედება, მას გადაეცემა საგამოძიებო მოქმედების ოქმის ასლი და აქვს უკანონოდ ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების გასაჩივრების უფლება.

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი კი არ ტარდება საგამოძიებლის/პროკურორის მიერ, მისი დასრულების შემდეგ არ დგება საგამოძიებო მოქმედების ოქმი, ამ მოქმედების ჩატარების თაობაზე არ მიეწოდება ინფორმაცია დაცვის მხარეს. საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი მიმართულია განჩინების გამოტანის შემდგომ განხორციელებული ქმედებების თაობაზე ინფორმაციის მიღებისაკენ. ამ თვალსაზრისით იგი უფრო მეტად ემსგავსება ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებს. ორივე მათგანი მიმდინარე რეჟიმში ხორციელდება და მიმართულია სამომავლოდ. ორივე მათგანი ფაქტობრივად ფარულად ხორციელდება. ბანკი ისე აწვდის ინფორმაციას გამოძიებას საბანკო ოპერაციების, განხორციელებული ტრანსაქციების შესახებ, რომ ამის თაობაზე ანგარიშის მფლობელისათვის ცნობილი არ არის. მონიტორინგს დაქვემდებარებულმა პირმა არ

იცის, რომ მის ანგარიშებს აკონტროლებენ. საბანკო ანგარიშების მონიტორინგისას არ არიან იდენტიფიცირებულნი მონაწილე პირები, არ ეცნობება შედეგები მათ და არც უკანონოდ ჩატარებული მოქმედების გამო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება აქვს პირს, ვის მიმართაც აღნიშნული მოქმედება განხორციელდა. ამიტომ უმჯობესია საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის მომწესრიგებელი ნორმა გადავიდეს ფარული საგამოძიებო მოქმედებების თავში. ასეთ შემთხვევაში პირის უფლებების დაცვა უფრო მეტად იქნება გარანტირებული. ამასთან, უკლებლივ ყველა დანაშაულზე ვერ განხორციელდება საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი, თანაც საჭირო გახდება დასაბუთება იმისა, რომ აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება გამონვეულია გადაუდებელი საზოგადოებრივი საჭიროებით და იგი არის ერთადერთი აუცილებელი, შესაფერისი და პროპორციული საშუალება ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად.

3. პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვის გარანტიები საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის გამოყენებისას

საბანკო ანგარიშის კონფიდენციალობა პირადი ცხოვრების უფლების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი კომპონენტია. ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-8 და მე-12 მუხლებში, ასევე N7 დამატებით ოქმში განმტკიცებულია ადამიანის პირადი ცხოვრების დაცვის მექანიზმები. ადამიანის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა აღიარებულია ასევე საქართველოს კონსტიტუციის მე-15 მუხლით (პირადი და ოჯახური ცხოვრების, პირადი სივრცისა და კომუნიკაციის ხელშეუხებლობის უფლებები) და საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-7 მუხლით.

პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებაში ჩარევა შესაძლებელია გამოიხატოს როგორც უფლებაში პირდაპირი უხეში ჩარევით, ასევე ურთიერთობის კონტროლით და თავაღ-

ურის დევნებით.²³

თანამედროვე პერიოდში უფრო და უფრო მატულობს ადამიანის პირად ცხოვრებაში სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევის რისკები. საბანკო საიდუმლოების დაცვა მიეკუთვნება პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის ერთ-ერთ ელემენტს და შესაბამისად, დაცულ სფეროს.

საბანკო საიდუმლოების საგანს წარმოადგენს კლიენტის პერსონალური მონაცემები, მისი ბანკთან ურთიერთობის ფაქტი, მისი საბანკო ანგარიშის/ანგარიშების ნომერი, ინფორმაცია სხვადასხვა საბანკო ოპერაციებისა და განხორციელებილი ტრანსაქციების შესახებ. აღნიშნული ინფორმაციის დაცვის ვალდებულება აკისრია საბანკო დაწესებულებას. ამასთან, საბანკო საიდუმლოების უკანონო ხელყოფის სუბიექტი ბანკის თანამშრომლის გარდა შეიძლება იყოს ნებისმიერი პირი, რომელიც უკანონოდ, პირადი ან ანგარების მოტივით მოიპოვებს, შეაგროვებს ან გაავრცელებს საბანკო საიდუმლოების შემცველ ინფორმაციას.

საბანკო საიდუმლოება დაცულია კანონმდებლობით.²⁴ საბანკო საიდუმლოების სისხლისსამართლებრივი დაცვის გარანტიას წარმოადგენს სსკ 202-ე მუხლი (ინსაიდერული ინფორმაციის, კომერციული ან საბანკო საიდუმლოების შემცველი ინფორმაციის უკანონოდ შეგროვება, გადაცემა, გახმაურება ან გამოყენება), ასევე სსკ 202¹ მუხლი (მონიტორინგს დაქვემდებარებული კონკრეტული გარიგების შესახებ ინფორმაციის მიწოდების ფაქტის ანგარიგების (ოპერაციის) აღსრულების შეჩერების თაობაზე საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის მითითების არსებობის ფაქტის გახმაურება). საბანკო საიდუმლოების საპროცესო-სამართლებრივ გარანტიად შეიძლება მივიჩნიოთ სსსკ 50-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტი, რომლის თანახმად, სასამართლოს შეუძლია მოწმის მოვალეობისაგან გაათავისუფლოს

²³ იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, ავტორთა ჯგუფი, თბ., 2015, გვ.64

²⁴ იხ. კანონი კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ(23.02.1996), მუხლი 17; ორგანული კანონი "საქართველოს ეროვნული ბანკის შესახებ",(24.09.2009), მუხლი 20

პირი, რომელიც სამუშაოზე იმ პირობით არის მიღებული, რომ არ გაამჟღავნებს საბანკო საიდუმლოებას.

მიუხედავად აღნიშნულისა, საბანკო საიდუმლოების დაცვის სტანდარტი უფრო და უფრო კლებულობს. ამის ნათელი დადასტურებაა თუნდაც სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის უფლებამოსილება ჩაატაროს აუდიტი, ყადაღა დაადოს ფიზიკური პირების, იურიდიული პირების, მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების ქონებას (მათ შორის, საბანკო ანგარიშებს).²⁵ სასამართლოს განჩინების გარეშე საბანკო ანგარიშებზე ყადაღის დადების შესაძლებლობა გაუმართლებელია და საბანკო საიდუმლოების დაცვას ზღუდავს. ასეთი მიდგომით საბანკო სფეროს სტაბილურობას შეიძლება საფრთხე შეექმნება.

„თავისუფალი, დემოკრატიული საზოგადოება მოითხოვს ადამიანის პირადი ავტონომიის პატივისცემას, მასში სახელმწიფოსა და კერძო პირების ჩარევის მინიმუმამდე შემცირებას. ეს საზოგადოების არსებობის თანმდევი, ბუნებრივი მოთხოვნილებაა, რომლის დაცვის ლეგიტიმური მოლოდინი ყველას გააჩნია“.²⁶

კანონმდებლობა იმდენად კონკრეტული, მკაფიო და ნათელი უნდა იყოს, რომ მოსამართლეს ჰქონდეს შესაძლებლობა მისი სწორად გამოყენებისა... უფლების შეზღუდვა მოსამართლის გადანყვეტილების საფუძველზე უმნიშვნელოვანესი კონსტიტუციური გარანტიაა როგორც თავად უფლების დაცვის, ისე კერძო და საჯარო ინტერესების დაბალანსებისათვის.²⁷

პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა არ მიეკუთვნება აბსოლუტურ უფლებათა კატეგორიას, ვინაიდან შეზღუდვა დასაშ-

²⁵ იხ. კანონი სახელმწიფო აუდიტის შესახებ(15.01.2009), მუხლი 6, მე-2 ნაწ.

²⁶ საქართველოს საკონსტიტუციოს სასამართლოს 2012 წლის 29 თებერვლის-გადაწყვეტილება №2/1/484 საქმეზე საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციასა და საქართველოს მოქალაქეთა მარხი დაშლის საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II-15.

²⁷ საქართველოს საკონსტიტუციოს სასამართლოს 2007 წლის 26 დეკემბრის გადაწყვეტილება №1/3/407 საქმეზე „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე – ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II.პ.24.

ვებია კანონით გათვალისწინებული წესის დაცვით. მართალია, საბანკო საიდუმლოება დაცულია კანონმდებლობით, მაგრამ არსებობს გამონაკლისი გამოძიების ინტერესებიდან გამომდინარე. ამ გამონაკლისს ითვალისწინებს ასევეკომერციული ბანკებისთვისეთიკის პრინციპებისა და პროფესიული ქცევის სტანდარტების კოდექსიც.²⁸ ამასთან, ვინაიდან არსებობს თვითნებობის რისკი, აუცილებელია განისაზღვროს კონკრეტულ შემთხვევაში არსებობდა თუ არა შეზღუდვის მწვავე საზოგადოებრივი საჭიროება, ჩარევა რამდენად იყო აუცილებელი და პროპორციული, ემსახურებოდა თუ არა ლეგიტიმურ მიზანს. აღნიშნული რისკების პრევენციისთვის აუცილებელია კანონმდებლობით იყოს გათვალისწინებული მყარი და საკმარისი გარანტიები.

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის დროს პირი სახელმწიფოს მიერ პოტენციურ დამნაშავედ არის მიჩნეული, ვინაიდან სსსკ1241 მუხლი არ მიუთითებს უშუალოდ ბრალდებულზე, არამედ აქცენტს აკეთებს ზოგადად „პირზე“. არსებობს მოლოდინი, რომ პირი ჩაიდენს უკანონო ქმედებას და ამიტომ მიმდინარეობს მის მიმართ დაკვირვება, მეთვალყურეობა, რაც არ არის გამართლებული, მითუმეტეს, როცა ასეთი მეთვალყურეობის კონკრეტული ვადა არ არის გასაზღვრული კანონით.

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის განხორციელებისას გარდაუვალად ხდება მესამე პირებთან დაკავშირებული მონაცემების მოპოვება, კერძოდ, მონიტორინგისას მუშავდება ინფორმაცია იმ პირებთან მიმართებითაც, რომლებიც ამ კონკრეტულ ანგარიშებზე ახორციელებენ ოპერაციებს ან ამ ანგარიშებიდან ხორციელდება ოპერაცია მათ მიმართ.²⁹

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი მნიშვნელოვანი საშუალება შეიძლება იყოს კონკრეტულ საქმეზე დანაშაულის ჩასადენად თანხების გადარიცხვის, ასევე ანგარიშების გამოყენებით ჩადენილი დანაშაულის გამოსავლენად, საქმის გარემოებების

²⁸ ეთიკის პრინციპებისა და პროფესიული ქცევის სტანდარტების კოდექსი კომერციული ბანკებისთვის(09.07.2018,) მუხლი 5.

²⁹ ქერივიშვილი თ., საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი სისხლის სამართლის პროცესში, „მაია ივანიძე-50,საიუბილეო კრებული“, თბ.,2017, გვ.160-161

დასადგენად, დამნაშავე პირების გამოსავლენად, დაზარალებულებისათვის ზიანის ასანაზღაურებლად, ჩამორთმევას დაქვემდებარებული ქონების მოსაძიებლად. თუმცა, ვინაიდან, აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებით დიდია პირის პირადი ცხოვრების დაცვის უფლების ხელყოფის საფრთხე, ხოლო საგამოძიებო ორგანოთა მხრიდან თვითნებობის რისკები მაღალი, აუცილებელია კანონმდებლობა იყოს უფრო „განჭვრეტადი“, რეგულაციები იყოს უფრო ზუსტი, დახვეწილი და შეიცავდეს პირთა უფლებების დაცვის საკმარის და სრულყოფილ საპროცესო-სამართლებრივ გარანტიებს.

დასკვნა

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი, სამართლებრივი ბუნებიდან გამომდინარე, უფრო ფარულ საგამოძიებო მოქმედებას მიეკუთვნება, ვინაიდან ხორციელდება ფარულად, კონსპირაციულად.

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგი ზღუდავს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას. თუმცა გამოძიების ინტერესებიდან გამომდინარე შეიძლება აუცილებელი იყოს მისი ჩატარება. ამიტომ თანამდებობის პირთა მხრიდან პირად ცხოვრებაში თვითნებური, უკანონო ჩარევის თავიდან ასაცილებლად, აუცილებელია პირად და საჯარო ინტერესს შორის ბალანსის დაცვა, კანონმდებლობაში ადამიანის უფლებების დაცვის მეტი გარანტიების ასახვა და შესაბამისად, საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის მარეგულირებელი ნორმის სრულყოფა.

საბანკო ანგარიშების მონიტორინგის გადატანა ფარული საგამოძიებო მოქმედებების თავში და მასზე ფარული საგამოძიებო მოქმედებების რეჟიმის გავრცელება, ასევე ნაშრომში განხილულსხვა პრობლემურ საკითხებთან დაკავშირებით გამოთქმული რეკომენდაციების გათვალისწინება გამოინვევს დაცულ სფეროში ჩარევის აუცილებლობის, პროპორციულობის, ლეგიტიმურობის მაღალი სტანდარტით დასაბუთების საჭიროებას და შესაბამისად, აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედების ადრესატის უფლებების დაცვის საპროცესო-სამართლებრივი გარანტიების გაზრდას.